

Teresa Keskisipilä

SURUMUSIIKIN KÄYTTÖ URKUJEN SOITON OPETUSMATERIAALINA

SURUMUSIIKIN KÄYTTÖ URKUJEN SOITON OPETUSMATERIAALINA

Teresa Keskisipilä
Opinnäytetyö
Kevät 2021
Musiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto

---

Tekijä: Teresa Keskipilä

Opinnäytetyön nimi: Surumusiikin käyttö urkujen soiton opetusmateriaalina

Työn ohjaaja: Jaana Sariola

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2021

Sivumäärä: 27 + 1 liite

Tämä opinnäytetyö käsittelee surumusiikin käyttöä pedagogisena materiaalina urkujen soiton opetuksessa. Työ on jatkumoa aiemmalle opinnäytetyölle ”*Hautaan kaikki kaatuu kerran*”: surumusiikin merkitys siunaustilaisuudessa (Keskipilä & Saarenpää 2018). Tämän opinnäytetyön tavoitteina on avata surumusiikkiteosten opettamisessa huomioitavia asioita sekä lisätä ihmisten surumusiikkitietoisuutta. Näistä syistä opinnäytetyöhön valittiin viisi melko tuntematonta surumusiikiksi soveltuvaa teosta.

Opinnäytetyön alussa kerrotaan työn aiheen valinnasta ja siihen liittyvistä taustatekijöistä. Seurakuntien verkkosivujen pääosin suppea surumusiikkitarjonta osoitti, että tavallisen seurakuntalaisen voi välillä olla vaikea löytää kattavaa listaa surumusiikiksi soveltuvista teoksista.

Opinnäytetyön kirjallisessa osiossa käsitellään työhön valittujen teosten pedagogisia haasteita. Tärkeimpänä tutkimusmateriaalina opinnäytetyössä on teosten nuottikuvat, joiden pohjalta pedagoginen analysointi tapahtuu. Kaikkien työhön valittujen teosten soittotapa painottuu romantiikan aikakaudelle tyypilliseen legatosoittoon. Työssä käsitellään sekä teoksiin liittyviä teknisiä että musiikillisia haasteita.

Valituista teoksista tehtiin videot YouTubeen kaikkien vapaasti nähtäväksi ja kuultavaksi, jotta niistä voi saada kuulokuvan. Tässä opinnäytetyössä käsitellään myös ääniraitojen ja kuvattujen videoiden editoimista aina lopulliseen muotoon asti sekä niihin liittyvää oppimisprosessia. Myös matkan varrella kohdattuja haasteita avataan. Valmiiden soittovideoiden YouTube-linkit löytyvät opinnäytetyön liiteosiesta.

Kokonaisuudessaan prosessi oli mielenkiintoinen ja opettavainen. Tämän työn laajuus rajoittui viiteen teokseen, mutta olisi varmasti ollut antoisaa tutustua aiheeseen kattavammin. Toivon, että tästä opinnäytetyöstä on hyötyä lukijoille ja että vastaavanlaiset opinnäytetyöt voisivat jatkossa yleistyä.

Asiasanat: urut, urkumusiikki, surumusiikki, soitonopetus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Music Pedagogue

Author: Teresa Keskipilä

Title of thesis: Using Mourning Music as Pedagogical Material in Organ Playing

Supervisor: Jaana Sariola

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2021

Number of pages: 27 + 1 appendix

This thesis deals with the use of mourning music as pedagogical material in teaching of organ playing and it is continuation to a previous thesis "Meaning of Mourning Music in Funerals" (Keskipilä & Saarenpää 2018). The aim of this thesis was to open up the issues one might have in teaching about pieces of mourning music, and to increase people's knowledge of mourning music. For these reasons five rather unknown pieces suitable for mourning music were chosen for the thesis.

At the beginning of the thesis it is first looked upon how this topic was chosen and what were the related background factors. The largely limited selection of mourning music on parishes' websites indicated that it can sometimes be difficult for an ordinary parishioner to find a comprehensive list of works suitable as mourning music.

The written part of the thesis deals with the pedagogical challenges of the selected pieces. The most important research material in the thesis is the pieces' musical notation, based on which the pedagogical analysis takes place. The style of playing in the selected pieces is centred on legato playing which was typical during the Romantic era. The thesis also deals with both technical and musical challenges had in the selected pieces.

Videos of the selected pieces are available for free viewing and hearing on YouTube. This thesis also deals with the editing of audio tracks and recorded videos all the way to their final form and the related learning process. Challenges encountered along the way are also explored. YouTube links to the finished videos can be found in the appendix of the thesis.

All in all, the process was very interesting and educational. The scope of this thesis was limited to five works but it would certainly have been more rewarding to get to know the subject more comprehensively. One can only hope that similar theses could become more common in the future.

Keywords: organ, organ music, mourning music

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TAUSTAA	8
2.1	Surumusiikki	8
2.2	Surumusiikki seurakuntien verkkosivuilla	9
3	SURUMUSIIKIN KÄYTTÖ PEDAGOGISENA MATERIAALINA	11
3.1	M. Åberg: Aftonpsalm från Rosentorp	11
3.2	F. Mendelssohn: Lieder Ohne Worte op. 30 no. 3	13
3.3	M. Moszkowski: Romance sans paroles op. 77 no. 3	14
3.4	M. Syrjäniemi: Oi Herra, jos mä matkamies maan	15
3.5	A. Guilmant: Pièce Caractéristique op. 75	17
4	SURUMUSIIKKITEOSTEN TALTIOINTI	19
4.1	Äänitys	19
4.2	Videokuvaus	19
4.3	Ääniraitojen editointi	20
4.4	Videoiden editointi	21
5	POHDINTAA	22
	LÄHTEET	25
	LIITTEET	28

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutustutaan surumusiikin käyttöön urkujen soiton opetusmateriaalina. Aihe toimii jatkumona aiemmin julkaistulle opinnäytetyölleni *”Hautaan kaikki kaatuu kerran”*: *Surumusiikin merkitys siunaustilaisuudessa* (Keskisipilä & Saarenpää 2018). Tuossa aiemmin julkaistussa opinnäytetyössä pohdittiin muun muassa surumusiikin suppeaksi muodostunutta valikoimaa ja sitä, miten tuntemattomampaa surumusiikkia voitaisiin saattaa ihmisten tietoisuuteen. Samat toiveet tuntuvat tulevan esille toistuvasti kanttorien työssä ympäri Suomen.

Katsaus muutamien Suomen seurakuntien verkkosivuille paljastaa, että surumusiikkia ei ole tuotu aina kovin helposti löydettäväksi. Surumusiikista ja siihen liittyvistä toiveista ei välttämättä ole verkkosivuilla muuta mainintaa kuin että asiasta sovitaan kanttorin kanssa.

Tähän opinnäytetyöhön on valikoitunut viisi surumusiikiksi käyttökelpoista teosta, joiden tunnettuus on jäänyt vähäiselle tasolle. Yhtenä toiveena teoksia valittaessa oli, että niistä ei pienen etsinnän jälkeen löydy joko ollenkaan tai ei kovin useaa äänitettä. Ajatuksena oli saada tuotua jotain uutta ja tuoretta ihmisten tietoisuuteen, vaikka osa sävellyksistä itsessään onkin jo iäkkäitä. Valitsemalla vieraita teoksia sain myös itse uutta repertuaaria, jota tarjota omaisille. Työelämässä on hyödyksi, jos on laaja tuntemus erilaisista teoksista. Uskon, että kanttoreiden avulla ihmisten tietoisuus surumusiikista voi vähitellen kasvaa. Se edellyttää kuitenkin sitä, että kanttorilla itsellään on tarjota jotain harvinaisempaa teosta sellaista toivottaessa. Tässä opinnäytetyössä käsiteltävät teokset on äänitetty ja kuvattu Karjasillan kirkossa joulukuussa 2020. Niistä tehdyt taltiointit on ladattu YouTubeen vapaasti löydettäväksi, jotta ihmiset voivat saada kuulokuvan ja tutustua teoksiin.

Tärkein tutkimustehtävä tässä opinnäytetyössä on selvittää, millaisia haasteita taltioitaviksi valittujen teosten käyttö urkujen soiton pedagogisena materiaalina sisältää. Yhteistä opinnäytetyöhön valituille teoksille on romanttinen soittotapa, joka edellyttää muun muassa legatosoittoa ja paisutuskaapin käyttöä. Erityisesti legatosoitto voi paikoin asettaa soittajalle koviakin haasteita. Tässä opinnäytetyössä pohditaan, miten se voidaan saavuttaa työhön valituissa teoksissa ja millaisista elementeistä se rakentuu. Erilaiset tekniset asiat, kuten sormion ja jalkion mykkävaihdot tai liu’ut,

mahdollistavat kauniin legaton syntymisen. Teokset ovat eri tasoisia ja kaikkiin liittyy erilaisia haasteita ja näkökulmia. Teknisen puolen haasteiden lisäksi työssä pohditaan musiikillisia ratkaisuja, kuten fraasien rakentamista, hengityksiä ja tempomuutoksia.

Opinnäytetyön aihe valikoitui omasta kiinnostuksesta surumusiikkiteemaan. Halusin tehdä jotain konkreettista, josta voi olla itseni lisäksi apua muillekin. Valitut viisi teosta ovat vain pisara valtameressä, mutta toivon, että tästä on hyötyä urkapedagogeille ja kanttoreille. Kannustan tutustumaan tuntemattomiin ja harvinaisempiin teoksiin avoimin mielin, opettelemaan niitä itse ja käyttämään myös urkujen soiton opetuksessa. Ainakaan omalle kohdalleni ei ole tullut vastaan suomenkielisiä teoksia, joissa käsiteltäisiin urkumusiikkiteosten yksityiskohtaista opettelua tai opettamista. Sen vuoksi koen, että valitsemani opinnäytetyön aihe voi olla hyödyllinen itseni lisäksi myös muille.

Toisessa luvussa avaan opinnäytetyön taustatekijöitä ja seurakuntien verkkosivuilta löytyvää surumusiikkivalikoimaa. Kolmannesta luvusta löytyy opinnäytetyön tärkein tutkimuskohta eli valittujen teosten analysointi pedagogisesta näkökulmasta: millaisia teknisiä haasteita teosten soittamiseen liittyy ja millaisia tulkintoihin liittyviä vaihtoehtoja niihin löytyy. Lisäksi kolmannessa luvussa pohditaan muun muassa rekisteröintien laatimista. Neljäs luku käsittelee teoksiin liittyvää editointiprosessia äänityksistä ja kuvauksista lähtien aina valmiisiin videoihin asti. Viidennessä luvussa tarkastellaan opinnäytetyön vaiheita ja lopputulosta.

2 TAUSTAA

Tässä luvussa käsitellään taustatekijöitä, jotka vaikuttivat opinnäytetyön aiheeseen ja toteutustapaan. Ennen opinnäytetyön aloitusta tutustuin seurakuntien verkkosivujen surumusiikkiaiheiseen tarjontaan, josta on oma alalukunsa.

2.1 Surumusiikki

Surumusiikki-termiä käytetään musiikista, joka on vakiintuneen käytön kautta yhdistetty surun ilmaisemiseen tai joka on nimenomaan sävelletty sitä varten (Finto 2021). Aiemmin julkaistussa opinnäytetyössä *”Hautaan kaikki kaatuu kerran”*: Surumusiikin merkitys siunaustilaisuudessa (Keskisipilä & Saarenpää 2018) käsiteltiin surumusiikin merkitystä ja sitä, miten erilaisia surumusiikiksi sopivat teokset voivat olla. Opinnäytetyön tutkimusaineistona toimi kysely surumusiikista ja sen herättämistä ajatuksista. Tutkimuksen lopputulema oli, että surumusiikki koetaan tärkeäksi ja sitä arvostetaan. Kyselystä saatujen vastausten pohjalta todettiin, että surumusiikki koetaan hoitavana ja lohduttavana. Surumusiikin koettiin myös antavan aikaa ja tilaa surulle sekä muistoille edesmenneestä läheisestä.

Useille ihmisille tutut surumusiikkiteokset tuovat turvan tunnetta surun keskelle. Se selittänee sen, miksi surumusiikiksi soveltuvista kappaleista aktiivisessa käytössä on vain murto-osa. Toisaalta oma kokemus on osoittanut myös sen, että kaikki eivät halua läheistään viimeiselle matkalle saatessaan kuulla niitä teoksia, joita ovat kuulleet jo aiemmin lukuisissa hautajaisissa. Kenties ei haluta, että rakkaan perheenjäsenen tai sukulaisen siunaustilaisuus sekoittuu aiempiin kokemuksiin hautajaisista. Tällaisissa tilanteissa omaiset päätyvät usein valitsemaan tarjotuista esimerkeistä sellaiset teokset, joita eivät tunne ennestään. Surun käsittelyssä on yleistä, että hautajaisissa kuultu musiikki herättää voimakkaita tunteita vielä pitkään tilaisuuden jälkeen (Rönty 2016).

Jo edellisessä opinnäytetyössä pohdittiin, miten ihmisten tietoisuutta saataisiin lisättyä surumusiikiksi sopivien, toistaiseksi vielä tuntemattommista teoksista. Tuolloin päädyttiin pitämään surumusiikkiaiheinen konsertti. Myöhemmin työssä saadut kokemukset johtivat siihen, että kun koitti uuden opinnäytetyön aika, päädyin jatkamaan siitä, mihin edellinen opinnäytetyö jäi. Olen valinnut viisi tavanomaista vieraampaa surumusiikiksi soveltuvaa teosta, joista ei ole ennestään olemassa

välttämättä ainuttakaan helposti löydettävää äänitettä, josta ihmiset voisivat saada kuulokuvan. Sen vuoksi valituista teoksista tehtiin joulukuun 2020 aikana tehty taltioinnit, jotka on julkaistu YouTubeen helposti jokaisen löydettäväksi. Opinnäytetyön merkittävin tutkimuskohta on analysoida valittuja teoksia pedagogisesta näkökulmasta: millaisia haasteita niiden opettamiseen liittyy?

2.2 Surumusiikki seurakuntien verkkosivuilla

Pohjustuksena tälle opinnäytetyölle tutustuin muutamien Suomen suurten seurakuntien verkkosivuilta löytyvään tietoon surumusiikista. Halusin selvittää, millainen tarjonta on tavallisen seurakuntalaisen helposti saatavilla.

Jyväskylän seurakunnan (2021), Rovaniemen seurakunnan (2020), Kuopion seurakuntayhtymän (2021) sekä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän (2021) sivuilta ei löydy mitään listausta surumusiikiksi sopivista kappaleista, hautajaisvirsistä tai siunaustilaisuuteen sopivista yksinlauluista. Surumusiikki tulee esille hautajaisten järjestelyistä kertovissa kohdissa ja siitä mainitaan varsin suppeasti, kuten esimerkiksi Jyväskylän seurakunnan hautausoppaassa: ”Siunaustilaisuuden yksityiskohdista ja laulettavista virsistä ja muusta musiikista sovitaan siunauksen toimittavan papin ja kanttorin kanssa” (Jyväskylän seurakunta 2016) tai Kuopion seurakuntien verkkosivuilla: ”Siunaustilaisuus on luonteeltaan jumalanpalvelus. Tämä otetaan huomioon musiikin valinnassa. Musiikkiin liittyvistä erityistoiveista voi keskustella kanttorin kanssa.” (Kuopion seurakunta 2021.)

Espoon seurakuntien (2021) sivuilla on kaksi listaa surumusiikkiesimerkeistä. Toiseen on listattu urkumusiikkia ja toiseen laulettavia teoksia. Soivia esimerkkejä ei ole. Kummastakin listasta löytyy enimmäkseen tuttuja teoksia höystettynä muutamalla vieraammalla teoksella. Tampereen seurakuntayhtymän (2021) sivuilla on myös suhteellisen kattava listaus yksinlaulu- ja soitinmusiikista. Lisäksi sivuilta löytyy linkki soiviin ääninäytteisiin Oulun seurakuntien hautajaismusiikkisivulle. Googlen hakusanalla ”surumusiikki” ensimmäinen hakutulos ohjautuu Mänttä-Vilppulan seurakuntien (2021) sivuille, joihin molempiin on listattu hautajaisiin sopivaa musiikkia. Näissä urkumusiikin listaus on melko suppea, virsiä sekä yksinlauluja löytyy kattavammin.

Ainoat soivat ääninäytteet löysin Helsingin seurakuntayhtymän (2021) sekä Oulun seurakuntayhtymän sivuilta (2021). Helsingin surumusiikkiaiheinen soittolista on ladattu YouTube-kanavalle. Linkin löytäminen oli hankalaa ja monen klikkauksen takana. Soittolistan lopulta löydyttyä oli pettymys joutua huomaamaan, että ladatuista 51 videosta vain kahdeksan ovat katsottavissa, kun

lopuissa on estetty näkymä. Katsojia näillä kahdeksalla videolla on varsin vähän, mikä kertonee siitä, ettei kovin moni ole löytänyt tätä soittolistaa.

Oulun seurakuntayhtymän verkkosivuilta löytyy hautajaismusiikkiosastolta listattuna sekä virsiä, yksinlauluja että soitinmusiikkia. Jokaisesta yksinlauluteoksesta löytyy äänite, jonka pääsee kuuntelemaan. Äänitteet löytyvät myös lähes jokaisesta urkuteoksesta, samoin kuin virsistä, joissa ainostaan virsikirjan lisävihon virsistä ei löydy äänimateriaalia. Listauksissa on paljon teoksia ja myös useampia vähemmän käytettyjä teoksia on mukana.

3 SURUMUSIIKIN KÄYTTÖ PEDAGOGISENA MATERIAALINA

Tässä luvussa selvitetään opinnäytetyöhön valikoituneiden teosten pedagogisia haasteita ja näkökulmia ja annetaan harjoitusohjeita niihin. Teoksia valittaessa ajatuksena oli, että niistä löytyisi vaikeustasoltaan sekä helpompia että haastavampia teoksia. Jokaisesta teoksesta on tehty soiva videotallenne, joka on ladattu YouTubeen.

3.1 M. Åberg: Aftonpsalm från Rosentorp

Mats Åberg (s. 1943) on tunnettu ruotsalainen urkapedagogi, kirkkomuusikko ja säveltäjä. Hän on yksi Ruotsin johtavista barokkimusiikin auktoriteeteista. Hän aloitti päätoimisena urkujen soiton opettajana vuonna 1989 Tukholman kuninkaallisessa musiikkikorkeakoulussa. (Kungliga Musikhögskolan i Stockholm 2021.) Hän on julkaissut laajan urkukoulun, josta tämä nyt tutkittava teos on myös peräisin.

Aftonpsalm från Rosentorp (liite 1) on ruotsalainen kansanlaulu, josta Åberg on tehnyt urkusovituksen (Åberg 1997, 172). Omasta mielestäni tämä sovitus on vaikeustasoltaan helppo, mutta se sisältää silti varsin monia asioita, joita pedagogina voi ottaa huomioon erityisesti vasta-alkajien kanssa. Teos alkaa yksinäisesti vasemmalla kädellä, ja ensimmäisenä asiana onkin vasemman käden legatolinjan löytäminen. Ensimmäisessä tahdissa on pisteellinen rytmi ja sen sykkeen löytämisessä on usein haasteita. Tämä haaste jatkuu läpi teoksen. Toisen äänen sisään tullessa on tehtävä käsien jako selväksi. Ei ole erikseen oikean käden ja vasemman käden viivastoa, vaan joustavaan soittotekniikkaan kuuluu osata soittaa säveliä molemmilta viivastoilta sulavasti kummallakin kädellä (Forsman 2001, 100). Omien oppilaideni kanssa olenkin joutunut kiinnittämään tähän aina huomiota, sillä kaksiäänisen sävelkulun otteet ovat suuria ja pelkkä vasen käsi ei aina tahdo venyä niihin ilman, että legato kärsii. Forsman (2001, 100) viittaakin Ritteriin, jonka mukaan urkujen soitossa tulee oppia suhtautumaan molempia käsiin yhtenä, ei erillisinä.

Toisella rivillä ylimmässä stemmassa alkaa soolo ja jalkio tulee mukaan. Soolo on tarkoitus soittaa eri sormiolla eri äänen värillä. Tätä sanotaan triosoitoksi, ja se on usein oppilaille uusi asia. Pedagogisesti merkittävää on myös puhua äänikerroista, jotka soveltuvat tähän soolotehtävään. Lisäksi

on huomioitava niiden balansoiminen säestysäänikertoihin. Sooloäänikertoina voidaan käyttää esimerkiksi kieliäänikertaa, jolloin on aiheellista puhua kieli- ja huuliäänikerroista ja niiden eroista. Sävellykseen ei ole merkitty erillisiä rekisteröintiohjeita, joten kokeilemalla löytyy sopiva äänenväri sekä balanssi.

Suurimmaksi haasteeksi tässä teoksessa on osoittautunut tahtien 13 ja 14 tenori- ja alttostemman legatolinja. Tenorissa on toistuva sävel, johon siis tarvitaan säveltoisto, mutta altossa on astekulkua, joka tulisi soittaa tiiviissä legatossa. Nämä sekoittuvat usein ja oppilas nostaa alttostemman, vaikka pitäisi nostaa tenoristemma.

Romanttisessa musiikissa myös pedaalistemma tulee soittaa legatossa. Sen saavuttamiseksi käytetään vuorojalka- sekä kärki-kantatekniikkaa. Näistä vuorojalkatekniikka toteutetaan soittamalla vuorottain kummankin jalan kärjellä. Jalkiosoitossa kannan käyttö alkoi yleistyä tasavireisen viritysjärjestelmän ja siitä seuranneen kromatiikan lisääntymisen myötä. (Forsman 2001, 108, 118, 128.) Näiden yhdistelmänä voidaan joskus joutua tekemään mykkiä vaihtoja. Forsman (2001, 123) viittaa jälleen Ritteriin, jonka mukaan jalkion mykkä vaihto voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että samalla koskettimella pysyttäessä vaihdetaan jalkaa ilman, että ääni katkeaa. Käytännössä katsoen toinen jalka tulee siis avuksi vapauttamaan toisen jalan. Toinen tapa mykkävaihdon toteuttamiseen on muuttaa jalan painopistettä joko kärjestä kantaan tai toisinpäin (Forsman, 2001, 132). Tässä teoksessa teen itse mykän vaihdon pari kertaa ja ne näkyvät videolla, joka tätä opinnäytetyötä varten tehtiin ja julkaistiin.

Hengityspaikat ovat helpot, koska ne sijoittuvat aina säveltoistoihin. Tässä kohtaa voi tehdä myös tulkinnallisia valintoja ja hengittää myös lyhempien fraasien mukaisesti. Itse olen päätenyt soittamaan pitkiä fraaseja, joiden hengityspaikat ovat säveltoistojen välissä. Pelkkä säveltoisto ja säveltoisto, joka sisältää hengityksen, ovat kuitenkin erilaisia. Tällöin oppilasta joudutaan rohkaisemaan nostamaan ääni jo aiemmin, jotta hengitys erottuu pelkästä säveltoistosta.

Tahtilaji on 3/4 ja se aiheuttaa oppilailla useita tulkintaeroja. Itse koen tämän sävellyksen olevan kaihoisaa muistelua, jonka tunnelma tulee parhaiten esiin rauhallisessa tempossa.

3.2 F. Mendelssohn: Lieder Ohne Worte op. 30 no. 3

Felix Mendelssohn (1809–1847) oli saksalainen romantiikan aikakauden säveltäjä. Lisäksi hän oli pianisti, kapellimestari ja opettaja. (Lockspeiser 2020.) Mendelssohn sävelsi myös urkumusiikkia, mutta tähän opinnäytetyöhön valikoitunut Mendelssohnin sävellys on alkujaan pianoteos, joka on myöhemmin sovitettu uruille.

Lieder Ohne Worte op. 30 no. 3 (liite 1) Wilbur Heldin urkusovituksena löytyy kirjasta Lux Aeterna (Bengtsson 1991, 42–43) ja se on mielestäni vaikeustasoltaan helpohko. Teoksen artikuloititapa on romantiikan aikakaudelle tyypillinen legato. Romanttisessa urkumusiikissa sormion lisäksi myös jalkiosoiton päämääränä on täydellinen legato (Forsman 2001, 108). Sen tuottamiseen tarvitaan sekä vuorojalka- että kärki-kantatekniikkaa. Teoksen tempomerkintä on *Adagio non troppo*, hitaasti mutta ei liian. Itse soitan tämän hautajaisissa varsin rauhallisesti, mutta muussa tarkoituksessa tempo voi olla liikkuvampi.

Teos on yhdistelmä triosoittoa ja samalta sormiolta soittoa. Kappale alkaa triossa. Dynaamiset merkinnät eivät kerro äänikerroista, mutta niistä saa jonkinlaisen käsityksen voimakkuuseroista. Soolon tulisi olla mezzoforte ja säestyksen mezzopiano. Itse löysin Karjasillan kirkossa sopivan sooloäänikerran erilaisten perusäänikertojen yhdistelmästä, joita Quintadena 8ⁱ oli erityisesti värityksessä. Säestysäänikerrat olivat viuluäänikertoja toiselta sormiolta. Oppilaan kanssa näistä äänikerroista onkin hyvä puhua tämänkin teoksen yhteydessä.

Myös tässä teoksessa on syytä kiinnittää huomiota erilaisiin rytmihahmoihin. Esimerkiksi ensimmäisessä fraasissa on neljä erilaista rytmihahmoa: pisteellinen, synkooppi, 1/8 sekä 1/4 -rytmit. Teoksen alussa on kiinnitettävä huomiota myös etumerkkeihin. Sävellyksessä oleva E-duuri sävel-lajina tuo tähän teokseen valoisan ja toiveikkaan tunnelman. E-duurin neljä ylennystä saattaa aiheuttaa tottumattomalle nuotinlukuhaasteita. Lisähaasteita aiheuttavat tilapäiset etumerkit, joita tulee ensimmäisen kerran mukaan jo toisessa tahdissa.

Kun soitetaan samaa sormiota, on soitettavana kolme stemmaa. Tästä seuraa aina käsienjakokysymys, kummalla kädellä väliääni soitetaan. Suurimmaksi osaksi tässä teoksessa toinen ääni kulkee oikeassa kädessä, mutta yksittäisissä paikoissa vasen käsi auttaa. Tahdissa 10 jalkiostemman legaton ylläpitämiseksi joudutaan tekemään mykkiä vaihtoja mustilla koskettimilla. Se on haasta-

vaa alussa olevalle oppilaalle ja sitä on syytä harjoitella erikseen. Tahdin 12 oikean käden säveltoistoissa tulee legaton soittamisessa ongelmatilanteita, joissa oppilaalla herkästi unohtuu legatoon pyrkiminen.

Fraseerauksessa on huomattava erityisesti ensimmäisen sivun lopussa oleva taiteraja, kun siirrytään samalta sormiolta takaisin trioasetelmaan. Fraseeraus koostuu hengityksistä eli tauoista säkeiden välillä (Forsman 2001, 153). Reilu hengitys ja hyvä hidastus tekee hyvän taiterajan. Sitä saatetaan joutua etsimään, ennen kuin se alkaa tuntua luontevalta.

Teoksen lopussa tempon rauhoittaminen ja reilun ritardandon tekeminen haastaa oppilasta myös rytmihahmon vuoksi, koska ennen loppusointua on pisteellinen rytm. Tässä kohdataan usein se tosiseikka, että vaikka soittaja yrittää tehdä isoakin loppuhidastusta, se jää usein lopulta arvioitua pienemmäksi, ja oppilasta tulee rohkaista reilumpaan ilmaisuun liioittelun kautta.

3.3 M. Moszkowski: Romance sans paroles op. 77 no. 3

Moritz Moszkowski (1854–1925) oli puolalaissyntyinen pianisti ja säveltäjä. Hän konsertoi pianistina laajasti ympäri Eurooppaa ja asui myös Saksassa ja Ranskassa. (Eastick 2021.) Hänen sävellyksensä *Romance sans paroles op. 77 no. 3* (liite 1) on alkujaan pianosävellys, josta George Blake on tehnyt urkusovituksen. Sovitus on julkaistu *Lux Aeterna II* -kokoelmassa (Bengtsson 2000, 128–129).

Vaikka teos on alkujaan pianosävellys, sovitus on niin onnistunut ja urkumainen, että se voisi yhtä lailla olla alkuperäinen urkuteoskin. Teos on sävelletty romantiikan aikakaudella, jolloin esityskäytäntönä on ollut legatosoitto. Tämän teoksen pedagoginen hyöty on fraseeraamisen harjoittelemisessa ja omaksumisessa. Teoksen melodiset linjat kulkevat vertikaalisesti rikkaasti ja kappale alkaakin heti teoksen ylimmästä sävelestä. Fraseerauksessa ylintä säveltä venyttämällä saadaan melodialinjalle luonnollinen ja laulumainen muotoilu. Tämän teoksen ensimmäinen sävel on myös kohonuotti. Tästä voi saada mielenkiintoiset keskustelut aikaan oppilaan kanssa, kun kohon pitäisi olla kevyt, mutta korkeimman sävelen pitäisi puolestaan olla venytetty ja painokas fraseeraamisen vuoksi. Oppilas joutuukin valitsemaan näistä kahdesta toteutustavasta, ja pedagogina kannustan häntä lähestymään tätä teosta ennen kaikkea melodisesta lähtökohdasta.

Teoksen alkuosa soitetaan triossa ja siihen täytyy löytää sopiva sooloäänikerta tai äänikertayhdistelmä. Itse löysin teoksen taltiointiin hyvän sointiyhdistelmän sooloon Quintadena 8' -äänikerrasta kahdeksanjalkaisten huilujen tukemana. Säestävään ääneen valitsin pehmeät äänikerrat Gedackt 8' ja Salicional 8'.

Koska teos alkaa painotetulla kohonuotilla, tulee tahtilaji kyetä kuitenkin ilmaisemaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin tahdin painollisten osien, ykkösiskujen, painottaminen niitä verryttämällä aikaansaa rytmien istuvuuden. Teoksen kolmannessa tahdissa melodialinja astekulun jälkeen hyppää sekstillä ylös ja palaa sieltä takaisin. Tässä kohdassa voidaan puhua intervallijännitteestä: mitä suurempi intervalli, sitä enemmän tarvitaan aikaa sen toteuttamiseen, jotta melodia-kaarros kuulostaa luontevalta. Tahdissa 5 ja 13 on oleellista painottaa rytmien ensimmäistä iskua, jotta istuvuus tahtilajissa säilyy.

Teos on rakenteeltaan ABA-muotoinen. B-osassa karakteri muuttuu aktiivisemmaksi ja rytmisemmäksi. Se aikaansaa tulkintaan haasteita suhteessa legatoon. Omassa tulkinnassani soitan fraasin alkupuolen rytmikkäämmin ja loppupuolen melodisemmin. Loppupuolen melodiakaarrossa on teknisiä haasteita ja niissä joudutaan käymään läpi käsienjakokysymyksiä. Kuitenkin harkitulla käsien jaolla otteet saadaan luonteviksi. B-osa jakaantuu selkeästi kolmeen säkeeseen ja sen jälkeen viiteen pienempään fraasiin. Dynaamisia muutoksia voi tehdä kolmella tavalla: vaihtamalla sormiota, lisäämällä tai vähentämällä äänikertoja tai käyttämällä paisutuskaappia (Forsman 2001, 169). Tässä teoksessa crescendo voidaan toteuttaa lisäämällä äänikertoja kullakin säerajalla ja B-osan diminuendo vastaavasti vähentämällä äänikertoja säerajoilla. Toinen vaihtoehto on käyttää paisutuskaappia, mutta se on hieman haasteellisempaa johtuen jalkion stemmasta, jossa molemmat jalat osallistuvat jalkiosoittoon. B-osa eroaa A-osasta myös tempollisesti. Haasteena onkin palatessa A-osaan rauhoittaa tempo samaan, joka oli alussa.

3.4 M. Syrjäniemi: Oi Herra, jos mä matkamies maan

Martti Syrjäniemi (s. 1971) on suomalainen kirkkomuusikko ja säveltäjä. Hän on säveltänyt muun muassa yksinlauluja ja urkumusiikkia sekä tehnyt paljon sovituksia. ”Olen kiinnostunut tosi monesta asiasta, mutta yksi on ylitse muiden: musiikki! Se on osa minua. Musiikki on soivaa sanaa, ja sen avulla voi välittää iloa ja virvoitusta. Se lohduttaa ihmistä surussa, kun sanoja ei enää ole, miettii kirkkomuusikko Martti Syrjäniemi.” (Airikka 2018.)

Oi Herra, jos mä matkamies maan (liite 1) on urkukoraali kenties ehkä Suomen yleisesti käytetyimmistä hautajaisvirrestä 631b. Teos on syntynyt vuonna 1998 ja kuuluu hautajaismusiikkiaiheiseen kokoelmaan Viisi urkukoraalia hautajaisaiheisista koraaleista (Syrjäniemi 1999, 8–10). Kokoelma syntyi Syrjäniemen omaksi iloksi ja hautajaisteema valikoitui siitä ajatuksesta, että sävellyksille voisi löytyä käyttöä. Teoksen rekisteröintinä kannattaa säveltäjän mukaan käyttää useiden kahdeksanjalkaisten, pehmeiden äänikertojen muodostamaa tummaa, huojuvaa ja väreilevää äänimattoa. Sävellys on kehysrakenteinen ja se alkaa johdannolla, ennen kuin cantus firmus tulee mukaan toisella sivulla alttostemmaan. (Syrjäniemi, puhelinhaastattelu 16.12.2020.) Cantus firmus altossa aiheuttaa sen, että teoksen virsimelodia on hieman piilossa, mutta kuulija aistii sen sieltä erityisesti sopraanon jäädessä välillä tauolle. Virsimelodian päätyttyä sävellys jatkuu samankaltaisessa tunnelmassa loppuun asti.

Teos on viisiääninen, jolloin sormiolle tulee poikkeuksellisesti neljä stemmaa soitettavaksi. Tämä aikaansaa suurien otteiden legatosiirtymiin haasteita ja vaatii sormilta venyvyyttä ja nopeita mykkiä vaihtoja. Mykkä vaihto tarkoittaa yhden sormen vaihtoa toiseen ilman, että soitettava ääni katkeaa välissä. Romanttisen urkutyylin vaatimus täydellisestä legatosta nostaa mykkä vaihto -tekniikan tärkeään asemaan. Voidakseen soittaa neljän tai useamman äänen satsia oikein on välttämätöntä tuntea eri sormijärjestyksien muodot, sillä klaveerisormitukset yksin eivät riitä urkurille. (Forsman 2001, 93.) Käsien jako tässä teoksessa toteutuu pääsääntöisesti niin, että molemmissa käsissä on kaksi stemmaa. Tahdissa 36 säveltäjä on itse merkinnyt nuottiin poikkeavan käsijaon ja sormijärjestyksen. Kyseinen kohta onkin kenties koko teoksen haastavin.

Sävellykseen sisältyy kolme korukuviota: kaksi praltrillia mordenttilopukkeen kanssa sekä yksi trilli jälkiheleellä. Korukuviot sijaitsevat teknisesti helpoissa paikoissa, joten pedagogisessa mielessä niihin ei oletettavasti tarvitse pysähtyä erityisemmin. Teoksessa on usein legatolinjan yhteydessä saman stemman toistettavia säveliä. Niiden irrottaminen toisistaan vaatii keskittymistä.

Tempomerkintänä on *Tranquillo e sostenuto*, rauhallisesti ja pidättyväisesti. Nuottiin on kirjoitettu kolme taitekohtaa, joissa ohjeistetaan hidastamaan, loppuosassa jopa tekstillä *rubato*, vapaasti.

3.5 A. Guilmant: Pièce Caractéristique op. 75

Alexandre Guilmant (1837–1911) oli yksi aikansa tunnetuimmista urkutaiteilijoista. Hän toimi urkujen soiton opettajana Pariisin konservatoriossa ja urkurina Pariisin St. Trinité -kirkossa ja kiersi konsertoivana urkurina laajasti ympäri Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa. Säveltäjänä hän oli keskittynyt urkumusiikkiin, jota hän julkaisikin hyvin runsaasti. Urkumusiikin lisäksi Guilmant kirjoitti muun muassa myös kamari- ja laulumusiikkia. (Oron 2008.) Tähän opinnäytetyöhön valitun sävellyksen nuotit löytyvät *Pièces dans différents styles* -sarjan 18. kirjasta (Guilmant 1892, 92–95).

Pièce Caractéristique op. 75 (liite 1) on rakenteeltaan ABA-muotoinen. Se on kirjoitettu fryygiseen moodiin eli kirkkosävellajiin, josta teoksen alkuosan mystinen luonne tulee. Asteikon toinen sävel on alennettu ja teos esitteleekin fryygisyytensä heti alussa c:n ja des:n herkuttelevana vuorotteluna. Pedagogisessa mielessä tässä on oivallinen paikka puhua kirkkosävellajeista. Teoksessa useat taitteet päättyvät avosointuun, josta tulee mieleen kirkkosävellajien keskiaikainen luonne. Toisaalta avosointu jättää sointukysymyksen auki: päättyykö teos molliin vai duuriin?

Ranskalais-romanttiselle urkumusiikille on tyypillistä, että rekisteröintiohjeet ovat täsmälliset. Tässä teoksessa soolo soitetaan *Récit*-pillistöltä (3. sormio) Oboe 8':lla ja Bourdon 8':lla. Oboen vaihtoehdoksi Guilmant ehdottaa Clarinetta tai Cor anglaise'ta. Säestyksessä on Positif-pillistöltä (2. sormio) Bourdon 8' tai vaihtoehtoisesti Dulciana 8'. Teoksen välisosassa soitetaan Grand Orgue -pillistöltä (1. sormio) käyttäen äänikertoja Montre 8' ja Bourdon 8'. Näitä vastaavat äänikerrat löytyivät myös Karjasillan kirkon uruista. Karjasillan urut ovat kaksisormioiset, joten teoksen taitteissa täytyi urut rekisteröidä uudelleen. Urkujen Setzer-kombinaatiot (rekisterimuistijärjestelmä) mahdollistivat joustavien rekisteröintivaihdosten tekemisen ilman avustajaa.

Teoksen alkuosan dynamiikka vaatii paisutuskaapin käyttöä. Teoksen rauhallinen luonne ja hidas pedaalistemma mahdollistavat jalan rauhallisen siirtämisen paisutuskaapille, joten pedagogisessa mielessä tämä on hyvä ympäristö harjoitella paisutuskaapin käyttöä, sen hidasta ja tarkkaa avaamista sekä sulkemista. Legaton saavuttamiseksi joutuu kiinnittämään huomiota erityisesti vasemman käden säestävään ääneen. Teoksessa tulee vastaan myös ääniä, joissa yksi nuotti jatkuu toisessa stemmassa. Tällöin ei ole aiheellista tehdä sävelen nostoa välissä, sillä tämä niin kutsuttu *note commune* on yksi absoluuttisen legaton edellytyksistä (Forsman 2001, 163.) Lisäksi vasen käsi joutuu legaton säilyttääkseen tekemään liukuja. Forsman (2001, 96) viittaa Lemmensiin, joka toteaa, että joskus täytyy käyttää liukumista saadakseen kaikki äänet sidottua toisiinsa. Liukuminen

tarkoittaa kahden sävelen toisiinsa sitomista sillä tavoin, että sormi liukuu koskettimelta toiselle, ilman että se lakkaa missään vaiheessa painamasta jompaakumpaa kosketinta.

Teoksen alkuosan tempo on *lento* ja rytmi on luonteeltaan improvisatorinen. Varsinainen $\frac{1}{4}$ -syke on todella hidas ja puolittuu helposti $\frac{1}{8}$ -sykkeeksi. On haasteellista laskea rytmiä oikein, mutta samalla muotoilla musiikkia rohkeasti ja vapaasti, fantasianomaisesti. Teoksen loppuosassa tulee yllättäen tahtilajin vaihto $\frac{3}{4}$:sta $\frac{9}{8}$:aan. Tämäkin viittaa teoksen improvisaationomaiseen luonteeseen.

Välijakso on viisiääninen fuuga, jonka tempomerkintä on *Andante con moto*, 63 bpm. Kokemukseni mukaan melodian $\frac{1}{32}$ -osat tulevat tällä merkityllä tempolla liian hätäisiksi eikä melodisuus toteudu. Teosta taltioidessa valitsin itselleni luonteeltaan tuntuvan tempon, joka oli ohjeistusta hitaampi.

Fuugan lähtökohta on romantiikalle tyypillinen legato, vaikka säveltäjä onkin merkinnyt siihen kaarituksia. Legatolinjaan täytyy tehdä joitakin poikkeuksia hengittävyden vuoksi, esimerkiksi toistuvissa sävelissä sekä suurien otteiden siirtymissä. Legaton ylläpitämiseksi tarvitaan nopeita mykkiä vaihtoja, jotka haastavat soittajan soittotekniikkaa. Tämä teos onkin sekä teknisesti että tulkinnallisesti selvästi haastavin näistä tähän opinnäytetyöhön valituista teoksista. Pedaalistemma vaatii soittajalta nopeaa ja joustavaa kärki-kantatekniikkaa, jotta $\frac{1}{32}$ -osat ovat rytmisesti tarkkoja ja puhaita. Välioson lopussa Guilmant kirjoittaa *molto rit e cresc.* Välioson päätössointu pitäisi olla *fortissimo*. Se ei onnistu pelkästään paisutuskaappia avaamalla, vaan tarvitaan myös äänikertalisäyksiä. Tämän aikaansaamiseksi on hallittava soiton yksikäsitistämisen, jotta toisella kädellä voidaan vetää rekisteritappeja tai painaa Setzer-kombinaationappia, mikäli uruissa sellainen on.

Fuugan jälkeen teos palaa alun utuiseen tunnelmaan ja siinä hitaan tempon palauttaminen voi tuottaa haasteita oppilaalle. Taiteraja on merkitty fermaatilla ja pedagogisessa mielessä on hyvä muistuttaa siinä kohtaa riittävästä hengityksestä. Teos päättyy tempoon *lento assai*, hyvin hitaasti.

4 SURUMUSIIKKITEOSTEN TALTIOINTI

Opinnäytetyöhön valitut surumusiikiksi sopivat, mutta tuntemattomimmiksi jääneet teokset äänitettiin ja videoitiin Karjasillan kirkossa joulukuun 2020 aikana. Oulun ammattikorkeakoulun urkumusiikin lehtori Ismo Hintsala toimi apunani äänityksessä, videokuvaamisessa sekä editoinnissa. Tämä osa opinnäytetyöstä oli täysin uuden äärellä oloa ja kaikki vaiheet videokuvauksesta ja ääniraidan editoinnista lähtien opeteltiin alusta. Matkan varrella kohdattiin useita haasteita ja tehtiin huonoja valintoja, mutta niistä opittiin ja viisastuttiin joka kerralla.

4.1 Äänitys

Äänitys tehtiin Zoom H4n Pro -äänityslaitteella, formaattina mp3-tiedosto. Äänityslaitte sijoitettiin alas kirkkosalin puolelle, noin 10 metriä uruista alttarille päin. Ennen äänitystä tarkistettiin teoksiin valittujen rekisteröintien balanssit, sillä kuulokuva oli soittajalle hivenen erilainen kuin alas kirkkosaliin. Kunakin äänityspäivänä annettiin äänityslaitteen äänittää koko äänityksen ajan niin, että saatiin yksi pitkä äänitiedosto. Editointivaiheessa siitä irrotettiin parhaat otot. Ääniraitojen käsittely tehtiin Audacity-ohjelmalla.

4.2 Videokuvaus

Videokuvaus tehtiin kolmella eri matkapuhelimella eri kuvakulmia hyödyntäen. Ensimmäinen kamera aseteltiin ottamaan yleiskuvaa sivulta, jossa näkyy koko soittaja sekä urut. Toinen kamera kuvasi jalkiosoittoa ja kolmas kamera kuvasi vähän kauempaa etuviistosta soittajaan nähden. Karjasillan kirkon yksityiskohdista sekä urkujen sisältä otettiin kuvia ja lyhyitä videoklippejä. Lisäksi soitosta otettiin pieniä videoita, joissa näytettiin tarkemmin esimerkiksi sormiotyöskentelyä tai soitimen äänikertavalikoimaa. Näitä ylimääräisiä videoita ja kuvia hyödynnettiin myöhemmin editointivaiheessa.

Ensimmäisissä videoissa vaiheiden ollessa vielä vieraampia jouduttiin etsimään sopivia kuvakulmia. Kun niiden luultiin löytyneen, paljastui kuitenkin editointivaiheessa monia kehityskohteita. Esimerkiksi jalkiota kuvannut kamera oli ottanut kuvaan mukaan myös osan penkistä, jolle se oli ase-

teltu. Yleiskuvaa kuvanneeseen kameraan taas oli tallentunut vähän kauempaa, etuviistosta kuvaavan kameran jalustaa. Tuo kamera puolestaan oli aseteltu niin, että urkujen nuottiteline osui soittajan silmien eteen, peittäen kasvot käytännössä kokonaan.

Ensikokemuksesta opittiin, ja seuraavien teosten tallentamisessa löydettiin toimivammat kuvakulmat nopeammin. Lisäksi kameroiden resoluutioita ja värikylläisyyksiä säädettiin yhdenmukaisemmaksi. Valmiista videoista pystyy näkemään, mitkä teoksista on kuvattu ja äänitetty projektin ensimmäisinä ja mitkä viimeisinä, sillä laatu parani loppua kohden.

4.3 Ääniraitojen editointi

Kahdessa teoksessa lopulliseen ääniraitaan tehtiin leikkauksia useista eri otoista. Viimeisimmässä äänitetyssä teoksessa lopputuotokseen käytettiin jopa neljää eri ottoa ja kahdeksan tuntia editointiaikaa. Leikkauskohdat yhdistettiin käyttäen käsisäättöisesti fade in/fade out -tekniikkaa sekä crossfade- eli ristihäivytystekniikkaa. Vasta loppuvaiheessa opimme siirtämään ääniraidat kahteen eri raitaan, mikä helpotti leikkauskohtien etsimistä ja havaitsemista sekä niiden yhdistämistä. Ensiksi teimme editointityötä lopusta alkuun, jolloin toisen raidan äänitiedoston sijainti ei seurannut ensimmäisen raidan leikkaussiirtoja ja tehty työ meni hukkaan leikkauskohtien siirtyillessä edestakaisin. Tämä ongelma poistui, kun kokemuksesta viisastuneina projekti hylättiin, aloitettiin alusta ja edettiin editoinnissa sitten alusta loppua kohti.

Teosten alkuun sijoitimme noin neljä sekuntia hiljaisuutta ja mykistimme ääniraitaa ensimmäiset kaksi sekuntia. Seuraavat kaksi sekuntia kasvatimme ääniraidan voimakkuuden fade in -toiminnolla oikeaan tasoon. Vastaavasti ääniraidan loppuun lisättiin noin neljän sekunnin mittainen fade out -vaimennus, joka päättyi kahden sekunnin hiljaisuuteen. Tämä oli tärkeää, sillä kirkossa ollut ilmastoinnin ja urkujen puhallinmoottorin kohina oli varsin voimakasta.

Äänikuva oli kuulokkeilla kuunneltuna pahvilaatikkomainen. Bassoäänät olivat liian heikot verrattuna siihen kokemukseen, joka kirkossa äänityshetkellä oli ollut. Audacity-ohjelman efektivalikosta löydettiin basso- ja diskanttitaajuuksien säätö, jolla tehtiin useita kokeiluja ja päädyttiin bassotaajuuksien vahvistamiseen, teoksen mukaan noin 5–10 dB. Diskanttitaajuuksia vahvistettiin 2–4 dB. Tällöin kokonaisvolyymi vahvistui, joten kokonaisvahvistusta päädyttiin leikkaamaan -2 tai -3 dB.

Äänikuvaa verrattiin YouTubeen muutamien vastaavien urkuvideoiden äänenlaatuun ja näiden muutosten jälkeen lopputulokseen oltiin tyytyväisiä.

4.4 Videoiden editointi

Editointityökaluna käytettiin yksinkertaista Windows Videoeditoria. Editointiohjelmaan ladattiin käsitelty äänitiedosto taustamusiikiksi. Videoeditoriohjelman projektikirjastoon tuotiin kaikki kuvatut videot ja valokuvat. Videoklipeistä ja valokuvista muodostettiin kuvakäsikirjoitus. Videoiden kohdistus taustamusiikkina toimineeseen ääniraitaan tehtiin käsin rajaamalla ja raahaamalla videota edestakaisin, kunnes liike ja ääni täsmäsivät. Tämä tehtiin jokaisen klipin kohdalla erikseen ja oli todella aikaa vievä vaihe. Kohdistuksessa hyödynnettiin klippien ja taustaääniraidan mykistysmahdollisuutta. Joissakin videoklipeissä säädettiin myös jälkeinpäin kuvan värilämpötilaa. Valokuviin onnistuttiin saamaan animaatioliikettä, joka aikaansai elävyyttä kuvaan. Videon alkuun sijoitettiin videon infotekstit: säveltäjä, teos sekä esittäjä ja videon loppuun puolestaan lisättiin esityspaikka. Tähän valittiin klassisen kaunis fontti, joka sopi Karjasillan kirkon kauniiseen värimaailmaan.

Valmiit videot ladattiin YouTubeen, josta ne ovat vapaasti kuunneltavissa. Linkit teoksiin löytyvät liitteestä 1.

5 POHDINTAA

Tämän opinnäytetyön aihe oli tutkia sekä urkujen soiton pedagogiseksi materiaaliksi että surumusiikiksi sopivaa musiikkia. Perehdyin teoksiin ja annoin harjoitteluohjeita jokaiseen teokseen. Valituista teoksista tehtiin julkiset videotallenteet YouTubeen. Projekti on ollut merkityksellinen itselleni oman ammatillisen kasvuni kannalta. Olen oppinut uusia taitoja, joita tulen varmasti tarvitsemaan myös myöhemmin työelämässä. Ensi alkuun turhauduin ajatuksesta, että edessäni on toisen opinnäytetyön kirjoittaminen, kun edellisen (muusikko, AMK) valmistumisesta tuntui kuluneen niin vähän aikaa. Lähdin kuitenkin avoimin mielin liikkeelle sillä ajatuksella, että tulen oppimaan uusia taitoja, joista hyödyn. Tämä opinnäytetyö olikin pääosin miellyttävä toteuttaa ja merkittävä myös oman muusikkouden markkinoinnissa, kun sivutuotteena sain tehtyjen videoiden muodossa itseleni näkyvyyttä ja materiaalia osaamisestani YouTubeen.

Taustatyövaiheessa yllätyin siitä, miten vähän eri seurakuntien sivuilta löytyi vaihtoehtoja surumusiikiksi. Osassa seurakuntia vaihtoehtoja ei ollut ollenkaan esillä. Toisaalla oli pelkkä luettelo ja yksittäisissä tapauksissa myös soivia näytteitä. Tämä herätti ajatuksen, olisiko Suomen evankelisluterilaisen kirkon aiheellista järjestää jokin yhtenäinen sivusto, josta löytyisi kattava surumusiikki-kirjasto ääni- tai videoklippeinä. Seurakunnat voisivat omilla verkkosivuillaan ohjata linkin kautta suoraan tuolle sivustolle. Se säästäisi vaivaa kaikilta osapuolilta ja voisi johdattaa monipuolisempaan surumusiikin käyttöön, kun vaihtoehdot olisivat helpommin tavallisen seurakuntalaisen saatavilla.

Teosten analysointiin kolmannessa luvussa olen varsin tyytyväinen. Aina voi tietenkin pureutua syvemmälle ja tarrautua vielä pienempiin yksityiskohtiin, mutta sain mielestäni nostettua esiin keskeisimmät kohdat, jotka tulisi huomioida teoksia opetettaessa. Myös oma tietämykseni laajentui ja opin teoksia analysoitaessa uusia asioita.

Omassa muusikkoudessa olen kokenut merkittäväksi käännekohtaksi sen hetken, kun urkujen soiton opetus alkoi sujua ja tuntua luontevalta. Se on edellyttänyt opetettavaan materiaaliin perehtymistä ja ongelmakohtien analyttistä purkamista. Ei riitä, että ratkaisen asian jotenkin. On tärkeää tuntea opetettava teos ja pystyä perustelemaan, miksi joku kohta ratkaistaan kuten se ratkaistaan. Aina on aihetta miettiä myös, olisiko ratkaisuun olemassa vielä parempi vaihtoehto ja jos on, miksi se on parempi. Opettamisessa valinnoille ja ratkaisuille ei riitä selitykseksi, että ”minä nyt vain olen

tehnyt näin”, vaan kaikki pitäisi pystyä perustelemaan. Pedagogiksi kasvamisessa olen joutunut kyseenalaistamaan omia valintojani ja katsomaan asioita uudesta näkökulmasta. Sitä kautta opettaminen on tuonut omaan muusikkouteeni lisää tietoa, taitoa ja varmuutta. Nyt, kun tähän opinnäytetyöhön valitut teokset ovat olleet suurennuslasini alla, voin turvallisesti mielin myös opettaa niitä oppilaille.

Editointiin minulla ei ollut ennestään mitään rutiinia ja se vaihe oli täysin uuden opettelua, mutta vähitellen projektin myötä sitäkin alkoi löytyä ja aloin havaita erilaisia asioita ja kehityskohteita. Katsellessani YouTuben muita videoita aloin huomata myös niistä löytyviä kehityskohteita ja samankaltaisia kömmähdyksiä, joihin itsekin ensivaiheissa törmäsin. Ensimmäisten videoiden kuvanlaatu ja kuvakulmat jäivät hieman harmittamaan. Viimeisissä saatiin selkeästi parempaa videomateriaalia. Äänen ja kuvan yhdistäminen osoittautui haasteelliseksi silloin, kun kuva ja ääni olivat erillisiä. Fraseeraus ja tempo oli pieniä eroja, vaikka itse niitä ei soittohetkellä osannut ajatella. Tästä syystä eri paria olevat ääniraita ja videoklipit jäivät lyhyiksi, jotta äänen ja kuvan kohdistus säilyi kohtuullisen oikeana. Iloitsen saamastani editointikokemuksesta ja siihen liittyvistä opitusta taidoista, joista on jatkossa varmasti hyötyä.

Omaan soittooni videoilla en ole täysin tyytyväinen. Aina on asioita, jotka olisi voinut tehdä paremmin ja täsmällisemmin. Teosten opettelu ja tallointi tapahtui varsin lyhyellä varoitusajalla ja melko tiukalla aikataululla, joten siihen suhteutettuna voin kuitenkin olla soittoon pääosin tyytyväinen. Olen iloinen uusien ohjelmistoteosten oppimisesta ja saamani kokemus kannustaa itseäni tutustumaan yhä useampiin vieraisiin teoksiin. Ne ovat arvokasta pääomaa niin muusikkona kuin musiikkipedagogina toimimisessa.

Opinnäytetyön aihetta olisi voinut kehittää niin, että käsitellyistä teoksista olisi voinut tehdä opetusvideoita, joissa ne olisi voitu käydä yksityiskohtaisesti läpi ja käsitellä pedagogiset haasteet, niiden ratkaisut ja vaihtoehdot kohta kohdalta. Tällaisessa videossa olisi voitu hyödyntää malliksi soittoa ja näyttää ja selittää myös, millaisia asioita tulisi välttää. Opetusvideossa voisi myös kertoa teosten taustoista, antaa täsmällisiä harjoitteluvinkkejä vaikeisiin kohtiin ja esimerkiksi mykkävaihtoa käsiteltäessä voisi näyttää hidastettuna, miten sellainen tehdään. Tällainen yksityiskohtainen opetusvideoiden tekeminen voisi olla mielenkiintoista ihan työksikin, koska sellaisia videoita urkujen soitosta ei tietääkseni ainakaan suomen kielellä löydy.

Toivon, että tästä opinnäytetyöstä olisi hyötyä kanssaopiskelijoilleni ja tulevaisuuden kollegoilleni. Kannustan tutustumaan avoimin mielin uusiin teoksiin ja syventymään niihin perusteellisesti varsinkin, jos niitä aikoo käyttää opetusmateriaalina. Kenties tällainen harvinaisempi tapa toteuttaa opinnäytetyö eli kirjallisen osion lisäksi esimerkiksi videoiden tekeminen voisi yleistyä opinnäytetyön muotona. Itse koen olevani enemmän tekemällä oppija kuin kirjoittaja, enkä usko olevani siinä ainoa. Kynnys aloittaa iso työ on matalampi, kun tietää, ettei kirjoitettava osuus ole niin suuri kuin täysin kirjallisessa työssä.

LÄHTEET

Airikka, K. 2018. Kirkkomuusikko Syrjäniemi on monen toimen mies. Silta - tamperelainen seurakuntalehti. Hakupäivä 5.2.2021. https://www.siltalehti.fi/sivustot/silta/juttusilta/i ihmiset/kirkkomuusikko_syrjaniemi_on_monen_toimen_mies.46375.news?46557_o=42.

Bengtsson, K. 1991. Lux Aeterna: Orgelmusik för begravningsgudstjänst och meditation. Nuotit. Tukholma: Gehrmans Musikförlag AB.

Bengtsson, K. 2000. Lux Aeterna II: Orgelmusik för begravningsgudstjänst och meditation. Nuotit. Tukholma: Gehrmans Musikförlag AB.

Eastick, M. 2021. Moritz Moszkowski. Hyperion records. Hakupäivä 5.2.2021. <https://www.hyperion-records.co.uk/c.asp?c=C424>.

Espoon seurakunnat 2021. Hautajaiset. Hakupäivä 24.2.2021. <https://www.esponseurakunnat.fi/perhejuhlat/hautajaiset>.

Finto 2021. Surumusiikki. Hakupäivä 14.2.2021. <https://finto.fi/yso/fi/page/p16784>.

Forsman, F. 2001. Urkukoulu - Orgelskola. Porvoo: WSOY.

Guilmant, A. 1892. Pièces dans différents styles: Book 18, op. 75. Nuotit. Pdf-tiedosto. Pariisi: Schott. Hakupäivä 14.2.2021. <https://ks4.imslp.info/files/imglnks/usimg/8/89/IMSLP268117-PMLP12343-Guilman Op75 Pieces dans Different Styles liv18.pdf>.

Helsingin seurakunnat 2021. Musiikkia iloon ja suruun. Hakupäivä 24.2.2021. <https://www.helsinginseurakunnat.fi/artikkelit/musiikkia iloon ja suruun>.

Jyväskylän seurakunta 2016. Opas hautajaisjärjestelyihin. Hakupäivä 5.2.2021. <https://www.jyvaskylanseurakunta.fi/documents/608801/1011551/Hautausopas-ver-sio2016.pdf/d2de5fd3-659c-4ada-9df5-7f8067f98e8c>.

Keskisipilä, T. & Saarenpää, S. 2018. "Hautaan kaikki kaatuu kerran": Surumusiikin merkitys siunaustilaisuudessa. Oulun ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 5.2.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018102416228>.

Kungliga Musikhögskolan i Stockholm 2021. Info om Mats Åberg. Hakupäivä 5.2.2021. https://web.archive.org/web/20160304222424/http://oden.kmh.se/4DACTION/www_personaID/463.

Kuopion ev.lut. seurakunnat 2021. Hautajaiset. Hakupäivä 5.2.2021. <https://www.kuopionseurakunnat.fi/hautajaiset>.

Lockspeiser, E. 2020. Felix Mendelssohn: German musician and composer. Encyclopedia Britannica. Hakupäivä 5.2.2021. <https://www.britannica.com/biography/Felix-Mendelssohn>.

Mänttä-Vilppulan seurakunta 2021. Toimitusmusiikki: Surumusiikki. Hakupäivä 24.2.2021. <https://www.mantta-vilppulanseurakunta.fi/perhejuhat/toimitusmusiikki/surumusiikki>.

Oron, A. 2008. Alexandre Guilmant (Composer). Bach Cantatas Website. Hakupäivä 5.2.2021. <https://www.bach-cantatas.com/Lib/Guilmant-Alexandre.htm>.

Oulun ev.-lut. seurakunnat 2021. Hautajaiset: Hautajaismusiikkia. Hakupäivä 24.2.2021. <https://www.oulunseurakunnat.fi/kuuntele-hautajaismusiikkia>.

Rovaniemen seurakunta 2020. Hautajaiset. Hakupäivä 24.2.2021. <https://www.rovaniemenseurakunta.fi/hautajaiset>.

Rönty, H. 2016. Musiikki avaa tai peittää surun – muisto menetetystä läheisestä elää sävelissä. Yle. Hakupäivä 14.2.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-8788780>.

Syrjäniemi, M. 2020. Johtava kanttori, Tampereen seurakuntayhtymä. Puhelinhaastattelu 16.12.2020.

Syrjäniemi, M. 1999. Viisi urkukoraalia hautajaisaiheisista koraaleista. Nuotit. Omakustanne.

Tampereen seurakunnat 2021. Hautaus ja hautojenhoito: Siunaustilaisuus: Musiikki. Hakupäivä 24.2.2021. https://tampereenseurakunnat.fi/palveluja/hautaus_ ja_hautojenhoito/siunaustilaisuus/musiikki.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä 2021. Hautajaiset. Hakupäivä 24.2.2021. <https://www.turun-seurakunnat.fi/hautajaiset>.

Åberg, M. 1997. Orgelskola. Nuotit. Tukholma: Verbum AB.

TALTIOITUJEN TEOSTEN YOUTUBE-LINKIT

LIITE 1

M. Åberg: Aftonpsalm från Rosentorp

<https://youtu.be/0t72h6NHR9A>

F. Mendelssohn: Lieder Ohne Worte op. 30 no. 3

<https://youtu.be/leTNv7Clx-w>

M. Moszkowski: Romance sans paroles op. 77 no. 3

<https://youtu.be/SQE1gsNFMjw>

M. Syrjäniemi: Oi Herra, jos mä matkamies maan

<https://youtu.be/vRJxEA6qiQ>

A. Guilmant: Pièce Caractéristique op. 75

https://youtu.be/FNde9Q_LrLk